

28 sierpnia 1882 - Budowa linii tramwajowej w Krakowie

Początki zbiorowej komunikacji miejskiej w Krakowie to linia omnibusu konnego kursująca spod Dworca Głównego do mostu Podgórskiego w dzielnicy Kazimierz. Dokładna data jej uruchomienia nie jest znana; linia funkcjonowała w 1867 roku, z tego roku znane są koncesje na jej prowadzenie (błędnie za nieaktualnym stanem badań z 1930 roku podaje się nadal, że istniała od 1875 r.). Obsługiwały ją dwie firmy, lecz jakość usług rażąco odstawała od oczekiwań władz miasta oraz mieszkańców.

Pierwsza inicjatywa budowy linii tramwaju konnego wyszła od angielskiego towarzystwa tramwajowego „The British and Foreign Tramways Company” jesienią 1871, zaś w styczniu 1872 podobną zgłosił hrabia Mycielski, stawiający wygórowane warunki. Powołanej miejskiej komisji mającej zbadać możliwości uruchomienia komunikacji tramwajowej nie udało się nawiązać bliższego kontaktu z żadną ze stron. Mycielski nie odpowiedział na żadne z zaproszeń, zaś w przypadku Brytyjczyków zaważyła konieczność samodzielnego pokrycia kosztów podróży do Krakowa inżyniera z ramienia spółki. Prace komisji spowodowały jednak ustalenie przebiegu trasy oraz ogólnych warunków technicznych, jakie musieliby spełniać ewentualni inwestorzy.

W 1875 pojawiła się kolejna propozycja złożona przez „Agence des capitalistes et des proprietaires” z Brukseli. Towarzystwo poprosiło władze miasta o przesłanie informacji dotyczących liczby ludności, przebiegu połączeń kolejowych i lokalizacji zakładów przemysłowych, aby poznać warunki miejscowe i sprawa ponownie ucichła. W kolejnych latach pojawiło się jeszcze kilka ofert, aż ostatecznie latem 1881 Rada Miasta wybrała dwie najpoważniejsze oferty, których autorami były:

„Przedsiębiorstwo Drogi Żelaznej Konnej w Trieście, Linciu i Lwowie”
„Belgijskie Towarzystwo Kolei Lokalnych” reprezentujące Bank Belgijski

25 listopada 1881 podpisana została umowa z Bankiem Belgijskim na „urządzenie i utrzymanie ruchu konnej kolei żelaznej zwanej tramwajem” na okres 45 lat. Towarzystwo miało wybudować linię za własne pieniądze i czerpać z jej obsługi bezpośrednie zyski. Dodatkowo, zwolnione było z wszelkich opłat czynszowych, płacąc jedynie roczną stawkę w wysokości 15 centów za metr bieżący toru na utrzymanie miejskiego bruku w okolicach torowisk. Właściwe prace budowlane rozpoczęto 28 sierpnia 1882, zaś uroczyste otwarcie miało miejsce już dwa miesiące później, 31 października.

Pierwsza linia tramwajowa była jednotorowa, z czterema mijankami i prowadziła po dawnej trasie omnibusu spod Dworca do ul. Mostowej na Kazimierzu, gdzie urządzono zajezdnię. Tory miały nietypowy rozstaw szyn 900 mm, który gwarantował możliwość swobodnego współdzielenia wąskich ulic z innymi uczestnikami ruchu. Rozważana była również możliwość użycia kolejowego rozstawu 1 435 mm, ale ostatecznie zrezygnowano z niego, aby uniemożliwić koncesjonariuszowi prowadzenie po ulicach ruchu towarowego przy użyciu wagonów kolejowych.

Mimo początkowych obaw, nowy środek komunikacji odniósł duży sukces finansowy, co w 1888 zachęciło władze miejskie do sporządzenia planów rozbudowy sieci. Przepychanki z koncesjonariuszem niezainteresowanym dalszym inwestowaniem pieniędzy trwały do 1894, gdy zawarto odpowiedni aneks do pierwotnej umowy zobowiązujący towarzystwo do wymiany szyn, dobudowania drugiego toru na już istniejącej linii, a także budowy nowej z rynku do Parku Krakowskiego u wylotu ulicy Karmelickiej.

Nowa linia została otwarta 1 września 1896.

Przejazd jednej sekcji w klasie 1 kosztował 4 centy, za dwie sekcje płacono 8 centów, a za całą trasę 12 centów. Odpowiednio w klasie 2 opłaty te wynosiły: 3, 6 i 8 centów. Dzieci o wzroście do 1 m 30 cm płaciły w klasie 2

odpowiednio: 2, 3 i 4 centy. Tramwaj kursował w odstępach 6-minutowych. Pasażerowie byli obowiązani zaraz po zajęciu miejsca wykupić bilet, który należało zachować do końca jazdy, po czym go zniszczyć. W wagonach obowiązywał zakaz palenia tytoniu. Na omawianej trasie tramwaj był skomunikowany ze wszystkimi odchodzącymi i przychodzącymi pociągami.

* * *

Bardzo ciekawa historia tramwaju w Krakowie pod zaborami a potem w wolnej Polsce, Polsce wojennej i Polsce powojennej została ze szczegółami opisana na Wikipedii.

I ul. Basztowa zanim pojawiły się na niej tramwaje.

Gdy ul. Wiślną jeździły tramwaje.

Na tym zdjęciu tramwaj na pierwszym planie jedzie po ulicy Uniwersyteckiej (Universität Straße - nazwa nadana podczas okupacji) w kierunku Adolf Hitler Platz (Rynku Głównego). Aktualnie jest to już ulica Piłsudskiego, a tramwaje od dawna nie wjeżdżają na Rynek. Zdjęcie zostało wykonane w 1943 roku. (zdj. archiwalne pochodzi ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego)

Tramwaje pod Sukiennicami w czasach gdy Feniks był jeszcze w sferze popiołów. (zdj. z roku 1928)

Przystanek tramwajowy na Rynku w listopadzie roku 1938. Zwróćcie uwagę ile było drzew na Rynku! "W samym Rynku tramwaje kursowały od samego początku, czyli /.../ od 1882 roku, aż do do 27 czerwca 1952 roku, kiedy to o godzinie 21 przejechał tamtędy ostatni skład."

Tramwaje na Karmelickiej w 1939 roku i obecnie.